

קעא באר הגולה

ז שם בשבת
ח גרין ו' ודמם
הקדמים דערק
מחלוקת
ט שבת קדיש

הלכות שבת סימן של

עליה את השבת: ד * וכל (י) שלשה ימים (יא) הראשונים (יב) אפלו אמרה אינה צריכה (יג) מחללין עליה את השבת. (יד) משלשה ועד שבעה, אמרה אינה צריכה אין מחללין. (טו) מכאן ואילך אפלו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה, אלא חרי היא עד שלשים יום (טז) בחולה שאין בו סכנה: ה [א] ה'יושבת על המשבר (ח) ומתה, מביאין ספין בשבת (יז) אפלו הרף ושות' הרפים וקורעים בטנה ומציאים הנלד, (יח) שמא ימצא חי: הגה ומה שאין נוהגין עכשו בן אפלו בחל, (יט) משום דאין בקיאי להפיר במיתה האם בקרוב כל-כך שאפשר לנלד לחיות (א"ח:*) ו' עושין (כ) מדרה לילדת (כא) * כל שלשים (ט) יום,

שערי תשיבה

או גיס וז'ש בנה בשבת יעלכ ח"א סימן יג, ע"ש: [*] ה'יושבת כו', ומ"ש באשלי-אבתם באשה שנתנה כו' הוא מוכר ש"י ח"א סימן יג, ע"ש: אפלו אוכלת מאכל בני-אדם אמרין שאינה מרגשת לשבתה ואם יום. רכל שלשים יום יש סכנה לחיה בענה. ואם אי אפשר ע"י

באר הלכה

נקטין דמשלח-פרק: * כל שלשה ימים, ומאימתי חשיבין שלשה ימים, כתב הלכה-משנה פרק ב דמגמרא משמע לכאורה דמשעת פריחת קבר חשיבין ונך שלשה ימים, אכן מלשון תרומה בלכה יג משמע דמשעת לדה חשיבין לשלשה ימים, וכתב דכן משמע, דאם לא-כן, דשיקרה שני ימים שות' דם היאך היו? עין שם בלחסי-משנה שחארי: אכן בפרש' המשניות לטמאים מביא דהיא דמשעת פריחת הקבר מינו, וזה לשונו: אין מחללין בחלול שבת עד שמשב על המשבר ויחליל הדם לחיות שותה, ומאזנה שער לתשלום שלשה ימים מחללין וכו', עד כאן לשונו. ולענין דשני שפירש דקבר הנקב' בן הוא: תיה מלשון החליל הדם להיות שותה עד שחלל מחללין, וכמורכב אחרי הלכה נמי מחללין, וכל אלה החלילים נמשך עד שלשה ימים, ומתאים דכרי' שבהלכה צ"ב דכרי' שפירשו. ולפי זה, אין הכי-נמי אם נמשך לשבתה על המשבר יום אחד לא מחללין עליה פי אם שני ימים אחרי הלדה, ואף-על-פירכן אם נמשך קרוב לשלשה ימים ולא ילדה אינו בכלל זה, דבאמת כונת הש"ס על לדה כארסא דרסא דנשי, אבל בשתקשה הרבה בלדה נעשית חולה בשאר אברי גופה, וזה ידוע רכל אלו השעורים הנאמרים בנמצא לא נאמרו כי אם בדלית לה מחלה אחרת מלבד שהיא יולדת, כמו שכתבו הראשונים, דאם לא-כן לא שכי' כלל הני שערין. ודמשה צריך עיון רכל (23): * כל שלשים, מקור דברי המחבר הם דברי הרב הפגיד שם, עין שם. ובאמת המגיד בעצמו כתב מחללה לרבר פשיט דרין מדרה הוא כמו כל צרכי סתיה, וכל פל צריכה אקדון דג' ימים יש לה, ואם-כן כאי צריפיקא דמדרה מכל שער צרכי סתיה, רק אמרנך הוציא מרבר' דרענו דער שלשים יום מסבת היא למדרה, עין שם, ובאמת כל זה הוא רק לפירוש הרב"ד דכרי' הרמב"ם, דהא דלא הויר מדרה לחולה מורי בחלי שאין בו סכנה, ומפילא קנגד זה התרא דחיה מורי גבי' לאחור שבעה, דדעה גבי' בחולה שאין בו סכנה, ואף-על-פירכן

באר היטב

(י) מחללין, ואם חכמה ורופא אמרים שא"צ שומעין להם, שחכמה יולדות שאין עושין להן ספין כל יום, ב"י, וכן נוהגין עכשו שאוכלין ספין של אטמול, מ"א. ואם חכמה ורופא אמרים וליכא חכמה ורופא, תאכל צונן חספון, רשק"א, מ"א: (ח) ומתה, עין מ"א ודבר-אחר: (ט) יום,

משנה ברורה

ד (י) שלשה ימים, ולא חשיבין בעת לעת, כמו שכתוב סימן תריז לגבי יום-הכפורים, ועל-כן אם הולידה ביום רביעי קודם פיר השמשות, שוב אסור לחלל עליה שבת אם לא אמרה צריכה אני, בן כתב סמך-אברהם. ועין בסמך תריז שפגמם הגר"א מאד שם וכתב דמלשון הרא"ש בפרק מרבה משמע שפובר בן בפשיטות דכנת הקמרא היא מעת לעת, ולא רק למוצי' לדברי ביה"ק קאסי, וכן מוכח בדברי הגר"א בהדיא בתשובת הרא"ש כלל כו סימן ג שסובר בן בפשיטות, עין שם, וכן משמע מדברי הרשק"א בפרק רבי אליעזר דמילה, ועין באליה רבה שכתב דמדברי האסור וקתר גספון משמע דבעינן שלשה ימים שלמים, ונהניו מעת לעת. אחר-כך מצאתי בספר גור-שקאל בשם תשובת בית-אפרים שגם-כן כתב דכרינו. ונמצא לפי זה, דבין לענין מלאכת שבת ובין לענין יום-הכפורים, עד ג' מעת לעת חשיבין לה למסבת ומתיר אפלו לא אמרה צריכה אני, ומג' עד ז' מעת לעת קשאמרה צריכה אני, ונראה דלענין יום-הכפורים בודאי יש לעצור להקל¹⁶, דספק נפשות הוא, ואפלו לענין שבת גספון אם לא נודמן לו אז עובר-גלולים לעשות על-ידו, שרי על-ידי יושב-אל: (יא) הראשונים, מגמר לדה ולחסי-משנהו. ועין באור הלכה: (יב) אפלו אמרה אינה צריכה, והם (ח) דברים שמכרותם אומרות שדבר זה עושים לחיה וכל חיה צריכה לכה, ואין כאן רופא או מלמד חכמה לראות אם חסיה תדאז צריכה לכה: (יג) מחללין, דבין דכל היולדות צריכות לכה, אף-על-פי שאין אנו יודעין על זו ואפשר

דיכולה להמתין עד ערב, מחללים מספקא ואין שומעין לה, דלמא חלשת הדעת נקטא לה, שפמאקס פל האקלין או שאינה מרגישה לשעתה (הרמב"ן). וזה לשון הרשק"א על ילדת תוף שלשה שאוכלת מאכל בני-אדם ואומרת שאינה צריכה שישלח עברה בשבת, ונשיב דכמסקנת אנו חושבין לילדת, מפני שאברהם מתפקדן ומרסקת היא אלא שאינה מרגשת לשעתה, ואם תאכל צונן או שער דכרי' שאין המסקנת אוכל איתם וביאה לידי סכנה, ולפיכך פל שאין לה דברים המתקנים ומאכלים הדריאים מחללים עליה את השבת, עד כאן לשונו. ומכל מקום היכא דאיכא חכמה או רופא ואומרים גספון שאינה צריכה, שומעין להם, שחכמה חיה שאין עושין להם חמין בכל יום. וכתב המגן-אברהם, שצריך נוהגות היולדות שאוכלות חמין של אטמול בשבת, עד כאן לשונו. ומכל מקום נראה דהכל לפי החולה: (יד) משלשה ועד שבעה, אמרה אינה צריכה, לפי שאינה בחזקת מסבת לאותן הדברים שרגילות חברותיה לעשות לה, ועוד, שיוכלה להמתין, לפיכך כומכין עליה פשאומרת אינה צריכה, וכל זה בשאמרה בפרוש, (ט) אבל בסתמא מחללין, דמכל מקום איכא חשש סכנה. (י) ואם אומר רופא או חכמה שצריכה, פשיטא דמחללין אפלו סתיה אומרת אינה צריכה, אבל אם שער חברותיה אומרות שצריכה (יח) אין שומעין להם להכחיש את סתיה, ודע עוד, דאם סתיה אומרת צריכה, אפלו מאה רופאים אומרים אינה צריכה (יב) שומעין לה, דכל ידע סבת נפשו¹⁷, וכמו שנתבאר בסמך תריז: (טז) מכאן ואילך וכו', בין שאנו יודעים (יג) שאין לה חלי אחר, ואף היא אינה אומרת כן, הכל בקיאים דמשום לדה אין לה סכנה לתמים ולשאר צרכי היולדת ופשיטא דיוכלה להמתין עד הערב (רמב"ן בחידושו): (טז) בחולה שאין וכו', שאומר לעובר-גלולים ועושה¹⁸ (גמרא): ה (יז) אפלו הרף ושות' הרפים, דכלא תבא ספין אין רבומא, דליכא חלול שבת כלל בקריעת בגין מכה, דמסתמך בשור בעלמא הוא וליכא משים חבורה²⁰ (גמרא): (יח) שמא ימצא חי, ואשמעינן שאפלו ספק פקומה-נפש זה שלא היה צדין בחזקת חי לעולם, אפלו הכי דוחה שבת²¹ (גמרא): (יט) משום דאין וכו', ושם רק נחשקה, ואם נתחקה ימיתה, וצריכין אנו להמתין ואדחכי מית הנלד²² (מ"א): ו' (כ) מדרה, והוא הדין בזמננו להחם הסגור: (כא) כל שלשים, אם יש לה צער צנה, דסבירא לה דיש סכנה לחיה כל שלשים בענה, ולפיכך

שער הציון

אינה יכולה לילך מאר לשא אותה: (ב) אף המגן-אברהם כתב אם חברותיה אומרות שצריכה לכה, עין באלה דפה שכתב דמשלח-פרק לא משמע הכי, ועוד, קרוב לומר דגם המגן-אברהם מזה באפן זה, דאי לא הכי יקרי קצת דברי המגן-אברהם סוהרין לקצתו: (ט) כל הפוסקים: (י) כגד-אברהם ופרי-מגדים: (יח) בן קמבר המגן-אברהם וס"א וכן מוכח מפרש ש"י שאר פוסקים דתבוי דתבוי שלשה מורי קשהברותיה אומרות שצריכה, מפילא דכנה אין מועיל אפלו בנה, ומכל מקום לפי מה שמבאר לעיל בסמך שבה סעיף י' בסופו אין דין זה ברור כל-כך: (יג) כל הסתורנים, דלא בשלש-גבורים: (יז) ואם רופא מקחה אומר שנתחדש לה חלי, יש לוטר דמחללין¹⁸ (פמ"ג):



הלכות שבת סימן של

ואפילו בחקיקת תמוז (ואם מקרים אחרים להתחמם בנגד המדורה, עין לעיל סימן רעו): ז *הנולד שגולד (כב) עושין לו כל צרכיו, (כג) ומרחיצין אותו (כד) ומולחין אותו, (כה) וטומנין השליא (כו) כדי שישם הנולד, (כז) וחותכים את הטבור. והני מלי בנולד לתשעה או לשבעה, (כח) לאכל נולד לשמונה, *או ספק בן שבעה או

י שם ב שם קטן
טענה ודברי יוסי
ל שם קטן דקרא

משנה ברורה

אם אי אפשר על ידי עובד גלולים עושין על ידי ושאנא [נמ"א ושי"א]. ולשאנא חולה, על ידי עובד גלולים מתר אפילו לאין סכנה אם צריך למדינתה⁸⁴, ולגיש סכנה, אם אומר שצריך מתר אפילו על ידי ושאנא בשאי אפשר עובד גלולים [ב"ח וא"ר]. ועין בבבאיר הלכה שהבאתי דעת הרבה גדולי הראשונים שסוברין דמה אחר שבעה דיהא לענין מדורה גס"פן פשאר חולה שאין בו סכנה: ז (כב) עושים לו כל צרכיו. הנינו הא דמבאר לקמה: (כג) ומרחיצין. אינו לפי הסדר המבאר בשי"ס, ומפיק מקרא, ו"שם איתא דחולתין הטבור ואחר כך רוחצין אותו, וכן כתב הרמב"ם בפסק ב מהלכות שבת, ודע, דמפה שהביא המגן אברהם בשם התוספות מוכח דאין עושין קלאכה דאורייתא בשביל דברים אלו, דאין במדינתם סכנה אלא צערא בעלמא, ואס"כ לפי זה אם אין לו סכין לחתוך הטבור וצריך להביא דרך רשות הרבים, אסור להביאו, אלא יקשרנו לצת עתה, והוא הדין בשאר דברים המזקרים כאן. ובבבאיר הלכה הבאתי דעת הראשונים דמתר לחלל במלאכה דאורייתא או בשביל זה, עין שם, ועל כל פנים להביאו על ידי עובד גלולים או להחם חמין על ידי לרחץ הנולד בודאי מתר: (כד) ומולחין אותו. כדי שיתקשה הכשר [רש"י], ומשמע מזה דהמליחה תהיה במלח ועפ"מ. ובפרש"י המשנה להרמב"ם כתוב: ונותנין עליו אבק הדבס והדומה לו, וכן משמע בערוך צרך ל"ף, עין שם: (כה) וטומנין השליא. ולא בפירוש, דמשום זה לכלי עלמא לא מחללינן שבתא, אלא כה הנה מנהגם בשבת: עשיירות טומנין אותה בספלים של שמן או בספנין של צמר, ועניות פמוכין או פתחן, ויחלל אלו נאלי טומנין אותה בצרין [ירושלמי⁸⁵]: (כו) כדי שישם הנולד. והנה זה מתקן קגלה אצלם: (כז) וחותכים. אחר שקורטין אותו. ועין במגן אברהם, שחתיכת הטבור בעלמא אינו כי אם שבות, ובספר קובץ להרמב"ם כתב בשם ספר שושנים לנוד שהוכיח דיש בזה אסורא דאורייתא⁸⁶, ורק הכא מתר, עין שם: (כח) לאכל נולד לשמונה.

באר הגולה

ושאים גס"פן לצשות לה מדורה, ועל כרחוק משום דנבי מדורה לעולם ספקת היא, אבל על פי האמת קשה מאד לפרש בן דברי הגמרא דהא דקאמר 'סבר מנה להנה אין לחולה לא' הוא בחולה שאין בו סכנה, דאס"כ, לרב הפוסקים דסביר דלמסקנת הגמרא הוא הדין לחולה, והנה מתר לצשות מדורה אפילו לחולה שאין בו סכנה, וזה לא נשמע לשום פוסק שיקל כזה נאין לומר דכונת הגמרא היא על ידי עובד גלולים דקרא, דזה אינו, דהא מבא על זה ראיה מהני דם ונכסין, וסמך בודאי אפילו על ידי ושאנא, כדמכח בכל הפוסקים, וחולה צריך מזה לשתתק, וכמו שפרש רש"י, וכן לשנא דהרמב"ם אין צורך לפי זה, דאמאי קא מדק נקאמר 'אכל אין עושין לחולה כדי שיתחמם', אפילו כדי להתרפא אסור, דהא הוא חלי שאין בו סכנה: אם לא שפירח דכונתו דאפילו על ידי עובד גלולים אין עושין, וזה אין בפשט בשטחית לשונו, עיי"ש, וגם בשלטי הגבורים פרק מפרין מבאר דסבירא לה דמגרי הרמב"ם בחולה שיש בו סכנה, וכן נמצא בחידושי הרמב"ם המובאים במעשה הרבה, שדעת הרמב"ם שאין עושין מדורה לחולה מרי אפילו בחולה שיש בו סכנה, והוא מספר הקהנים, עיי"ש⁸⁷, ובמילא אין צורך לרחק דמרי בניה הוף ל, ופירי כניי בחוף ו' או בחוף ג', וכן משמע גס"פן קצת בירושלמי, דמקרא דשמואל דעושין לה מדורה קאי על וכן שפירחין עליה את השבת, דאיתא בירושלמי פרק מפרין על המשנה דמחללין עליה את השבת: אחר שמואל עושין לה מדורה אפילו בתקופת תמוז, משמע דקאי על וכן דקדוש ד'. וגם לפי מה שהבין רבנו חננאל בפסק דבר גבי נזקא דאשתפוד חמימה, דאמרין דהס 'ליסם לה על ידי עובד גלולים אגב אמו', ופריך 'אמו הא קאכלה תמרי', ומשני 'תונבא הוא דקנט לה', ופרש שם הר"ד קר אהנה וכו', עיי"ש, ולפי זה בודאי צריכה לטמין לרחץ ולשתות לחם טופה, ואפילו כדי לא תהיה כי אם על ידי עובד גלולים משום דמגרי ביום ח', ואין לחלק בין מדורה לרחיצה, דהא הרב"ד בעצמו אינו מחלק, עיי"ש בדבריו וגם בפסקא דקאמר שמואל תיה צד ל', לא קצא הגמרא לאשכוחי כי אם לטבילה ולא קאמר למדורה, ויש לחזות דאם בן תמרי דשמואל למא לי', אין ין ירר הסגיד פתח שפירחין דעתו מפני דעת הרב"ד, על כן חפשי עד מנאצתי ירר לדרבנן מראשון לראשונים, והוא רב אחאי גאון, אשר בודאי אם ראה הרב"ד לדרבנן אפשר גס"פן שהיה מבטל דעתו מלפניו, וזה לשונו בפרשת שמות: ולא אשה שקנה בשבת, ואפילו חל ג' שלה בשבת, אף על גב דהיא אנה בריאה אני ולא צריכא מדורה וסמין וכו'. והוא בריתא לא בריתא היא ועבדינן לה מדורה וסמין וכו' וכל צרכי דעבדינן למיה וכו': הרי דגם מדורה כלל ב' ו', וביבא הרב"ב בותר האדם, עיי"ש, וכן כתב

רבנו דקדוש בראש ספר וזה לשונו: ועושין לה מדורה לניה בשבת באוקם זמין שאמרנו שפירחין על ידי ושאנא, ובאותם שאמרנו אין מחללין עושין על ידי עובד גלולים, עכ"ל, ומאחר שלא נצינו שום משמעות לאינה פוסק לבד מהרמב"ם שיאמר שדין המדורה חמירא מכל צרכי חמיה, וכלם נהניקו להקדמת דעים האלה ממימא דנהרדעי שאמר סה"ג ד' ו', קשה מאד להקל לצשות מדורה על ידי ושאנא צד ל', וצריך עיון למעשה⁸⁸: * הנולד שגולד וכו'. המגן אברהם פתח דבבאיר: ויש צער, ולין דכל אלה אינם מלאכה לא נזיר רבנו, והוא מתוספות שלחן פרק מפרין, ובשאלות דרב אחאי פרשת שמות משמע דמניעת חתונה הטבור: כול לחיות סכנה נולד, דנה לשונו שם: מהו לחתך טבור בשבת וכו', כי קא מבאי ל' בסד נלד מי אכרין אפשר לאנדרויי ונמי בקשירת הטבור לבדן ולא אתי לידי סכנה, או דלמא זמנין דלא אדעתה ואתי לידי סכנה, או דלמא הלכה פרבי יוסי דמסמבר סכנה דומנין דמנחם ונמי ספק נפשות: ובבבאיר לה להקל, ופשיט ממימא דרב נחמן דהלכה דרבי יוסי, וכן כתב הרוש"י שם במתניחין דאם לא יחמכו איבא סכנתא, עיי"ש, וכן כתב המאירי במשנה שם. והרמב"ם פרק ב מהלכות שבת מבאר ביותר מזה, שהוא כלל בסכנה את כל אלו הדברים אם פגע מהלך, שאחר שחשב בהלכה יד הדברים שעושין לנלד, סמך על זה מפני שסכנה הוא לא אם לא יעשו לו כל אלה, ולפי זה דבר פשוט הוא דאפילו במלאכה דאורייתא מחללינן הכי דאי אפשר בענין אחר⁸⁹, ואין בניה הש"ס בהני מלאכות מפני שהם מדרבנן, דבאמת עושים אותם ביום שגולד אפילו היכא דקצביר אסורא דאורייתא על דקדוש, כגון להחם חמין כדי לרחץ, או כדי לשחק הספנין הצריכין לו למליחה, או גבי מלפפים לתקן בגד לצשות חתולות, או להביא סבין דרך רשות הרבים לחתך הטבור נחין מטימין שליא דאסור לטמן בצרין משום דאינו אלא קגלה, וכמו שכתב הנאירי, והרמב"ם השמיטה שחבירין, וכונת הרמב"ם שם במה שכתב 'סמין שהותמו בשבת' הנינו אפילו אם הותמו על ידי ושאנא נעין בפ"ב מהלכות מילה בשאלת חכמי לונלי ובחשוביו שם]. והג"ה דע, דבבבאיר הרמב"ם אלו דמשמע מזה דלפך להנלד יש חשש סכנתא אם יפגעו מנה, ויתשב מאד מימא דרב נחמן דקאמר 'מכאן שפירחין לנולד הנולד', ונלא קאמר בזה ס' 'לפני נזירי בשבתא ששיר דמי', הרי דבכל שבת שרי ורצין לקמן מה שכתבנו על זה בזה שפיר ראשונים ואין בזה משום שבות כלל ומאי רביתא הכא? אבל לפי הרמב"ם נחין, דשם אשמינן הגמרא דמשום דיהיה פנה צביר אם נפגע, לבד לא יזרי רבנו, וכן דין הרמב"ם בפסקא במהלכות שבת דין לא, עיי"ש, וכן אשמינן הגמרא דביום שגולד, התפוח הוא מכלל שאר צרכי הכרת לסנל, ונקאמנה דמטר לעבד אפלאכה דאורייתא בשביל נחן. ועל כל פנים נראה פשוט דיש להקל להתחלה להחם חמין על ידי עובד גלולים כדי לרחץ חמיוק, וכמו שכתבתי במשנה ברורה, ואסור רב קצאית בספר נהר ישנאל שם שר"ת שואל ומשיב שכתב גס"פן הכי: * או ספק בן שבעה. דין זה השמיך המספר מהטור, ובפי הנראה הוא כמו שכתב הבית יוסף דמקורו הוא מהא דשבת קל"ה בבבאיר: בן שבעה מחללין עליו וכו' וכן שמונה אין מחללין עליו, ספק בן שבעה או בן שמונה אין מחללין, בן שמונה הרי הוא קאבן וכו', ובפרש הטור דכונת הבבאיר לענין חלול שבת משל לרפאיתו ולהחיותו, דאם היה מפגש דהבבאיר מרי לענין לטול בשבת לא היה מוציא מדין מזה דאין מחללין, דמילה לא מחללין כוספתא לא מחללין מחללין מספקא ביום השבת אבל חלול שבת לרפואה מחללין מספקא, כדקאמר לן בגמל גל, ספק ח' ספק ט' מהלכות מילה, וכן נראה הלא בפסקא שם נאכח דהבבאיר אמילא קאי, וכן פירש רש"י שם? ויש לומר דגם הטור מודה לזה, אלא דסובר דבריתא מולדת שניהם, מקאמר שם לשנא דסמך 'חלול'. ואין להקשות בזה קלו דמביתא מהא בריתא: למעלה מפה נפשו, והצורך לאוקמה במקשיירי מילה ואלבא דרבי אליעזר, יותר הנה לה לאוקמה לענין חלול שבת משל לבד, ובפשוט דלשנא דבריתא, אלא ודאי דסבירא לה להגמרא דהבבאיר לענין מילה מתנא?



הלכות שבת סימן של

ביאורים ומוספים

(עבודה זרה פ"ב יבין אות ו) כתבו שהוא מדאורייתא, ובטעם הדבר כתב בשושנים לדוד (שבת פ"ה מ"ג), שהחותך מאדם הרי הוא כחותך מקרקע.

[ביה"ל ד"ה כל]

וכן נמצא בקדושי הרקב"ם המרכאים במצוה ר"ק, שדעת הרקב"ם שאין עושין מדורה לחולה מ"ר אפילו בחולה שיש בו סכנה, והוא מספר הכתמים, ע"ש⁽²⁷⁾ וכו', קשה מאד להקל לעשות מדורה על ידי קצא'ל עד ל', וצריך עיון למעשה⁽²⁸⁾.

27 וכן כתב בשע"צ לעיל (סי' שכח ס"ק לו) בשם הגר"א, שדעת הרמב"ם להחמיר גם בחולה שיש בו סכנה, ולא התיר אלא למי שהקזו דם.

28 ואף שלהלכה מקילים בספק פיקוח נפש, ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ד פצ"א ס"ק ו) שכיון שהמקור להקל בדין זה הוא קלוש מאד, אין להקל בספיקו, והוסיף, שאם נראה שיש חשש סכנה ליולדת, בגון שמרגישה מאוד את הקור, יש להקל לעשות לה מדורה עד שלושים יום מהלידה.

[ביה"ל ד"ה הולד]

הלפי זה דבר פשוט הוא דאפילו במלאכה דאורייתא קטל'ת' מידי דאי אפשי' בקצין אחר⁽²⁹⁾.

29 ואף כשאפשר להחזיק את התינוק בזהירות זמן רב, שמסתבר שבאופן זה אין צורך בהיתוך הטבור, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יב אות ב) שמוותר להותכו, כיון שאין חובה לטרוח כל כך, וכמו שלמוצא גחלת ברשות הרבים מותר לכבותה, ולא חייבוהו חכמים לעמוד כל השבת ולהזהיר את העוברים והשבים מפניה.

[משנ"ב ס"ק כא]

על ידי עבד'גלות'ים מ"ר אפילו לאין סכנה אם צריך למדורה⁽²⁴⁾.

24 ומי שהקזו דם והצטנו, כתב השו"ע לעיל (סי' שכח ס"ח) שיש להדליק עבורו מדורה אפילו בתקופת תמות, וכתב המשגיב שם (ס"ק סב) שמוותר לעשות כן אפילו על ידי ישראל, כיון שמן הסתם יש סכנה בדבר, והוסיף, שהוא הדין שמוותר להדליק מדורה עבור שאר חולה מסוכן שקר לו, לפי שסתם חולה מסוכן הוא אצל הצינה, אלא שאם אפשר, יש לעשות כן על ידי נכרי.

[משנ"ב ס"ק כה]

וכחל אלי' אפילו טומנין אותה פא'רין [ירושלמי]⁽²⁵⁾.

25 וטעם הדבר מבואר שם (ירושלמי שבת פ"ח ה"ג), שהוא כרי ליתן ערבון לארץ, וביאר הקרבן העדה והפני משה, שהוא כרי ליתן משכון וסימן לארץ שאף האדם לאחר מותו ישוב אליה.

ומטעם זה כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' קב), שאסור לקחת שליות מבית חולים לעשות מהן תרופות, שהרי צריך לטומן בארץ, ועוד שבשליות היוצאות בשעת הפלה יש לפעמים חשש שמא יש בהן נפל החייב בקבורה, ולכן אין להשתמש בשליות לצורך תעשיית תרופות, וכן כתב הגר"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' קכה), ובמקרה שיש צורך גדול לטול דם מחבל הטבור או מהשליא לצורך ריפוי, יש לעשות שאלת חכם, ואם אין בשליא צורת ולד, דהיינו שאין בה גידים, כתב בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ג סי' קמא) שאין חיוב לקחתה מבית החולים לקבורה.

[משנ"ב ס"ק כז]

כתב פ"שם ספר שושנים לדוד שה"ח"ת דגש פנה אסורא דא'ר'תא⁽²⁶⁾.

26 ואף בשו"ת החם סופר (י"ד סי' שמא) ובתפארת ישראל



הלכות שבת סימן של

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כט]

דבין דמספקא לן אם היה בן-קמא מעולם, לא מחללין⁽³⁰⁾.

ליישר אבריו, כיון שלצורך כריכת התינוק מתעסקים בכך הרבה פעמים, ואילו בפלטה נעשה הישור מאליו. ועוד כתב שם, שכיון שאין בלבישת הפלטה שום שיכור לסממנים כי אי אפשר שיהיה ע"י סממנים, לכך גם מצד נדון זה המבואר לעיל (סי' שכח ס"ק קל) אין בפלטה משום איסור רפואה בשבת. אכן, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני פ"ט ס"ק ב) שיתכן שהדבר אסור משום 'עובדין דחול', אמנם במקרה שמצטער כעת, מותר להלבישה.

[משנ"ב ס"ק לה]

ש"אין פורקין איהו בחל ונתעקמו אבריו, אסור לפרקו ב'שבת⁽³⁶⁾. ולענין הליכה בברולים המחוברים לנעלים, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פ"ט ס"ק ב) שאין בכך משום רפואה בשבת, ואין זה דומה לליפוף התינוק שאסור, כיון שמטרת הברולים אינה אלא להקל על ההליכה, ורק לאחר זמן יתישור הרגלים מחמתם.

ולגבי הלכה במדרסים, דעת הגר"י קרליץ (שם) שאין בכך משום רפואה. ולגבי פיסוק רגליו של תינוק כדי שילך בצורה ישרה, הורה הגר"י קרליץ (שם) שכיון שאין דרך לעשות זאת על ידי סממנים, אין בכך משום רפואה, ואף משום 'עובדין דחול' אין לאסור זאת, כיון שנחשב מקום צער משום שעתיד כאשר יגדל לילך בצורה שאינה ישרה, ובמקום צער לא גזירה. והוסיף, שאם עושה זאת באופן שאינו ניכר, אין בזה משום 'עובדין דחול' כלל, ומותר לעשות כן אף שלא במקום צער.

[משנ"ב ס"ק לו]

ולא גזרינן פניה משום רפואה⁽³⁷⁾.

ואף על פי שכתב בחידושים המיוחדים לדין (שבת קכג, א) שכשעושים כך לתינוק על פי רוב הוא מקיא דם, והרי זה יפסיק רישא, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' פט) שבתינוק קטן נחשב הדבר כספק פיקוח נפש, ולכן התירו לעשות כן. ועוד כתב שם בטעם ההיתר, שאין זה ודאי שיוציא התינוק דם, ואינו אלא רוב בלבד, ולכן אין זה נחשב כ'פסיק רישא' מדאורייתא, ועוד שכיון שאינו צריך את הדם, נחשב הדבר כ'פסיק רישא' דלא ניתא ליה.

סימן של

דיני מילה בשבת

[משנ"ב ס"ק א]

בשבת⁽¹⁾, דקתיב 'ויכיום השמיני ימול', 'בימים' ואפילו בשבת⁽²⁾.

(1) ומנהל שהזמינו אותו למול במקום שיתכן שהוא יראה חילול שבת, כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א סי' קנז), שאע"פ שאסור לאדם ללכת למקום שעוברים בו איסורי תורה, מ"מ כיון שמצות מילה בזמנה היא חיוב המוטל על כל ישראל, חייב המנהל ללכת למול, ובפרט במקום שאין מנהל אחר.

וכן מנהל שהזמינו אותו למול בשבת במקום רחוק, ובעקבות זאת יגרם לו ביטול 'עונג שבת', כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' עה וח"ג סי' לה) שמ"מ חייב הוא ללכת למול, כדי שלא תתבטל מצות מילה בזמנה. עוד צידד המנחת יצחק (ח"ב שם) שאפילו תינוקות של מחללי שבת בפרהסיא, שיש לרין אם מצות מילתם דוחה שבת, מ"מ כיון שנהגו למולם בשבת, דוחה מצות מילתם את מצות 'עונג שבת', לפי שיש לחשוש שאם לא יעשה כן, יגרם הדבר לחוטאים לבטל מצות מילה בזמנה, שיאמרו התירו פרושים את הדבר.

ואם ידוע שמחמת המילה אנשים יחללו שבת, כגון שיבואו למקום הכרית כרכב וכדו', כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' רה סי' שלא, וח"ד סי' קלד-קלה), שאף שמותר למול ילד של מחללי שבת בשבת, מ"מ מוטב לדחות את המילה למחרת. ובאופן שאם ימוע המנהל מלמול בשבת, יש חשש שהמילה תיעשה על ידי מנהל שאינו הגון, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' לה) שמחוייב המנהל למול בשבת, כיון שבכל מקרה יחללו את השבת, וגם המילה לא תיעשה כראוי.

המשך במילואים עמוד 64



הַלְבוֹת שַׁבַּת סִימָן שֶׁל שְׁלָא קַעֲב בְּכָר הַגּוֹלָה

מִן שֶׁם בְּחֻמְסוֹת
וְהָרָא"ש בְּבִרְתָּא
שֶׁם שֶׁ בְּחֻמְסוֹת
וְהָרָא"ש וְכַנּוּי קָרְנָם
בְּחֻמְסוֹת שֶׁ שֶׁם קָרְנָם
וְכַנּוּי שֶׁ שֶׁ שֶׁ שֶׁ שֶׁ
וְכַנּוּי שֶׁ שֶׁ שֶׁ שֶׁ שֶׁ
צִי פֶרֶשׁ וְכַנּוּי שֶׁ
לְהָא דְרַב שֶׁ שֶׁ לְעִיל

בְּכָר הַגּוֹלָה, (כט) אֵין מְחַלְלִין עָלָיו (ל) אֶלֶּאֱדָא־בֶּן גָּמְרוּ שְׁעָרוֹ וְצִפְרָנָיו: ח' יְנוּלָד לְשִׁמּוֹנָה, (לא) אוֹ סָפֵק בֶּן שְׁבַע אוֹ בֶּן שְׁמוֹנָה שְׁלָא גָמְרוּ שְׁעָרוֹ וְצִפְרָנָיו. אָסוּר (י) לְטַלְטְלוֹ. אָבֵל אִמּוֹ שׁוֹתָה עָלָיו וּמִיָּתָתוֹ מִפְּנֵי צַעַר הַחֵלֶב שֶׁמֶצֶעֶרָה, וְכֵן הִיא בְּעֶצְמָה יְכוּלָה (לב) לְהוֹצִיא בְּיָדָהּ הַחֵלֶב הַמִּצְעָר אוֹתָהּ: ט (לג) מִיָּשָׁרִים אֲבָרֵי הַנּוֹלָד (יא) שְׁנִתְפָּרְקוּ (לד) מִחֻמְט צַעַר הַלֵּדָה: י' מִתָּר לְכַרְכּוֹ בְּכַנּוּיוֹ (לה) *שְׁלָא (יג) וְהִתְעַקְמוּ אֲבָרָיו: י"א *אִם נִפְלָה עָרְלַת גְּרוֹן הַנּוֹלָד, (לו) מִתָּר לְשׁוֹם אֶצְבַּע לְתוֹף פִּיו וְלִפְלֵק הַעָרְלָה לְמִקּוּמָה אַף־עַל־פִּי שְׁפָעִמִּים שְׁמָקִיא:

שְׁלָא דִּינִי מִיָּלָה בְּשַׁבַּת, וְכו' י' סְעִיפִים:

א *עוֹשִׂים כָּל צָרְכֵי מִיָּלָה (א) בְּשַׁבַּת, מוֹחֲלִין *וּפּוֹרְעִין (ב) וּמוֹצְצִין וְנוֹתְנִין עָלָיו (ג) כְּמוֹן: א שַׁבַּת דִּלְג' שְׁנָה

בְּכָר הַיִּטֵּב

אח"כ אָסוּר, טוֹר וְהֶאֱחָרְוִים, ע"ש: (יג) וְהִתְעַקְמוּ. וְכָרָא"ש פִּי"ו קַתָּב דְּאֶפְלו לְכַרְכּוֹ לְיִשְׁר אֲבָרָיו שְׁרִי לְעוֹלָם, וּמִשְׁמַע דְּבִתְנוּק שְׁאִין כּוֹרְכִין אוֹתוֹ בְּחַל וְנִתְעַקְמוּ אֲבָרָיו אָסוּר לְכַרְכּוֹ בְּשַׁבַּת, מ"א:

בְּכָר הַלֵּבָה

וְשֶׁ לּוֹמַר, דָּאִי תָנָה מִתְרֵן לֵה בֶן הָרִי מִקְשָׁה לֵה מְבָרְתָא קִפְיָתָא דְּאֶמֶר שֶׁם 'עָרְלַת' וְדָאִי דוֹחָה אֵת הַשַּׁבַּת וְלֵא סָפֵק דוֹחָה אֵת הַשַּׁבַּת. אָכֵן מְדַבְּרִי הַרְמָבֵּם שְׁלָא הִצְמִיק דִּין נָה רַב בְּהַלְבוֹת מִיָּלָה מִשְׁמַע דְּסוֹבֵר דְּבִרְתָּא זוֹ רַב לַעֲנִין מִיָּלָה מִתְנָא. וְהָנָה בְּסִי"ג הַלְבוֹת מִיָּלָה לַעֲנִין סָפֵק בֶּן שְׁמוֹנָה קַתָּב בְּהִרְבָּה: וְלַעֲנִין אֲחֵלִי שְׁבַתָּא מְחַלְלִין מִסְפָּקָא, דְּהֶאֱמָרִין כָּל סָפֵק נִשְׁשׁוֹת לְהַטֵּל, וְגַם הַעֲשׂוֹר בְּהַלְבוֹת מִיָּלָה מְבִיא רַבְרִי לְפָסֵק הַלְכָּה, וְכַפִּי הַנֶּאֱדָה שֶׁם גַּם רַב הָאִי גָאֹן קַתָּב כֵּן, וְהַעֲשׂוֹר לֹא פָּלִיג עָלָיו שֶׁם כִּי אִם הוֹסִיף דְּהִיכִי דְּגָמְרוּ צִפְרָנָיו אֶפְלו פֶּרֶשׁ מִשְׁמַע תַּכָּר גַּם נָה בְּכַלל סָפֵק, דְּאֶמְרִין אֲשֶׁרְהִי אֲשֶׁרְהִי, וְכֵן הִמָּאִיר שֶׁם בְּדָף קָלוּ קַתָּב גַּם־כֵּן כָּל דְּבָרֵי בְּסִי"ג וְכַתָּב: אָמְנָם לַעֲנִין לְחַלל שַׁבַּת כְּלִי עֲלֵמָא מוֹדוּ וּמְחַלְלִין, עֵין שֶׁם, וְכֵן בְּסִפֵּר הָאֲשִׁבּוּל כְּשֶׁהִצְמִיק הַבְּרִיטָא דְּסָפֵק בֶּן שְׁבַע אֵין מְחַלְלִים, קַתָּב עַל נָה וְנָה לְשׁוֹנוֹ: פֶּרֶשׁ, לְמוֹלוּ, וְרַצָּה לּוֹמַר דָּאִי נִשְׁעָה לְפֶרֶשׁ דְּקָאִי עַל כָּל חוֹלָה, וְאֵאלֵם יֵשׁ לְדוֹחָת, דְּאֶפְשָׁר דְּהֵם מִיָּרִי הִיכִי דְּגָמְרוּ שְׁעָרוֹ וְצִפְרָנָיו (וְכֵן מִשְׁמַע קֶצֶת פֶּעֶשֶׁר שֶׁם, עֵין שֶׁם). אָבֵל הִיכָא דָּלָא גָמְרוּ, יוֹתֵר מִסְּבָר לּוֹמַר הִיא בֶּן שְׁמוֹנָה. וְהָנָה מְסוּגָא דְּעִבְרִין בְּלִשְׁכָּה עַל הַמִּשְׁבֵּר וּמִסָּה, וְהוּכָא בְּסִיפֵי הַ, דְּמַחְלִין מִסְפָּקָא לְהַבִּיא סִכִּין דֶּרֶךְ לְשׁוֹת־הַרְבִּים, תְּרֵין הַמְנִין־אֲבָרָהִם דְּהֵתָם מִיָּרִי שְׁדִיעִין שְׁפָלוּ חֲדָשִׁיו, וְהָנָה עוֹד מְבִיא מְנָן־אֲבָרָהִם שְׁפָלוּ נָה בְּשִׁנֵּי תַרְדֵּים שְׁהוּבָא בְּרוּתָה הָאֵדָם לְהַרְמָבֵּם לַעֲנִין עֲבָרָה שְׁהִרְבָּה, לְהַתְרוּן א' שְׁמָה דְּבָרֵי הַפִּסָּג כִּבְאֵר שֶׁגַם כְּנֹלד קֶדֶם מ' יוֹם, דְּמִסָּה בְּעִלְקָא הוּא, אַף־עַל־פִּירְכֵּן מְחַלְלִים, וְאִם־כֵּן כִּלְשָׁן בְּנוֹלָד לְאִירִי הַעוֹלָם וְהוּא סָפֵק דְּמַחְלִין, אָף לְפִי מַה שְׁבָאָר שֶׁם הַרְמָבֵּם הַסֵּעַם בִּישְׁכָּה עַל הַמִּשְׁבֵּר דְּחִשּׁוֹב כִּילוֹד וְרַב הַדְּלַת נִגְעַל בְּכִינּוּ, אִם־כֵּן עַל־פִּלְפִּינִים נִאֲמַר דְּנוֹקָא דְּכָלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו, עֵין שֶׁם וְהָנָה לְפִי דְּבָרֵי מְנָן־אֲבָרָהִם נָה מְפִילָא נְדוּחָה הֶרָאָה שְׁבָכָנוּ לְעִיל מִפְּסִיג, דְּאֶפְשָׁר הוּא אֲזִיל לְשִׁישְׁתָּה כְּנָה דְּסָבֵר דְּמַחְלִין אֶפְלו עַל עֲבָרִין, וְכִלְשָׁן שֶׁם. וְלַעֲנִינֵי דְּעָמִי לֹא תִלֵּי כָּל נָה כְּנָה, דְּאֶפְלו לְפִי תְרוּן נָה לֹא קָאָמֵר שֶׁם הַרְמָבֵּם רַב דְּהַעֲבָרִין לֹא מְחַלְלִין מִשּׁוּם דִּישְׁנָאֵל אִינוּ מַצִּיחַ עַל הַעֲבָרִין, וְיִשְׁבֵּת עַל הַמִּשְׁבֵּר לֹא מְקַרֵּי עֲבָרִין וְכַנּוּל דְּמָא, מַה שְׁאִין כֵּן בְּנוֹלָד אֶפְשָׁר דְּגַם הַרְמָבֵּם מוֹדָה דְּאֶף־עַל־גַּב דָּאִין נְהִרְגִין עָלָיו מִסְפָּקָא מִשּׁוּם 'דִּישְׁפָטוּ הַעֲבָרָה' וְגו' אַף־עַל־פִּירְכֵּן מְחַלְלִין מִסְפָּקָא, דְּסָפֵק נִשְׁשׁוֹת לְהַטֵּל: וְהַפֶּה גַם־כֵּן קֶצֶת יֵשׁ לְדוֹחָת, דְּהֵתָם אִם נִאֲכִיל לְאִמּוֹ בְּיוֹם־הַכַּפּוּרִים, מִסְפָּקָא לְכַסּוֹף תִּלָּד כֵּן־קִנְיָא וְשִׁמְרֵן שְׁפָחוֹת הַרְבֵּה חֶלֶק הַתִּירָה הַחוּרָה, וְכַמָּה שְׁבַתֵּי הַרְבִּין, מַה שְׁאִין כֵּן כְּנָה שְׁבַתֵּי נוֹלָד וְחִזְיוֹן שְׁלָא גָמְרוּ שְׁעָרוֹ וְצִפְרָנָיו, מִסְפָּקָא שְׁהוּא בֶּן שְׁמוֹנָה וְלֹא יִתְנָה וְלִפְנֵי וְנִחַל שַׁבַּת עָלֶיהָ, וְדַע, דְּלִדְבָרֵי מְנָן־אֲבָרָהִם הַנִּזְלִ דְּתִלְיָ נָה בְּשִׁנֵּי תַרְדֵּים, מִמִּילָא לְפִי מַה שְׁפָסֵק הַרְיטָא בְּחִדוּשֵׁי נְהִי דָף מִרְבֻּעַת הַפִּסָּג דְּאֶפְלו עַל עֲבָר מְחַלְלִין, מְמִילָא מְחַלְלִין גַּם עַל סָפֵק בֶּן שְׁמוֹנָה: * שְׁלָא וְהִתְעַקְמוּ. קַתָּב הַפִּי"ה דְּבִתְנוּקֵי שְׁנִתְפָּרְקוּ, אֶפְלו אֵין מִיָּשָׁרִים בְּנִדָּם מִשְׁלָא עַל־יָדֵי לְפוֹף כְּנָרִים גַּמִּי, אָסוּר, וְכַמָּאִיר פֶּרֶק כָּל הַפְּלִים מִשְׁמַע דְּבִלְפּוֹף בְּנִדָּם בְּכָל פְּרָנָה שְׁרִי:

* וּפּוֹרְעִין וּמוֹצְצִין. עֵין בְּתַשּׁוּבַת בְּנִי־עֵינִן סִימָן כג וְכֵן דְּהַמְצִיעָה דְּקָאָ בְּפֶה וְלֹא עַל־יָדֵי דְּבָר אֲחֵר שְׁהִתְצִיאוּ הַרְפָּאִים הַתְּדִשִׁים, וּבְתַשּׁוּבַת יִד־אֶלְעָזָר

שְׁעָר הַצִּיּוֹן

(יד) אוֹ לַעֲנִין מִיָּלָה מִשּׁוּם דְּמַחְלִין לֵה מִסְפָּקָא שְׁפָטוּ, פְּרָאִיתָא בְּקָמָא קְלִי"ו: (טו) אוֹר נְרוֹעַ וְשָׂאֲרִי פּוֹסְקִים: (טז) וְשִׁי פֶּרֶק כָּל הַפְּלִים וְכַפִּי גִרְסָתוֹ לְפִנֵּינָה וְהוֹפְסוֹת כְּשֶׁם רַבְנֵי תַם וְכֵן קַתָּב הַמָּאִיר שֶׁם, וְעֵין בְּבָאֹר הַגִּבְרָא שְׁבָאָר נָה בְּתַשּׁוּבָה: (יז) מְרָלָא חֶלֶק הַשְּׁלַח־דְּעִרְוֹךְ בֵּין הָא דְּעִיעִי ט לְהָא דְּעִיעִי י שְׁמַע מִנָּה דְּבִלְשִׁינָם הִדִּין שְׁנֵה לְהַטֵּל, וְדָלָא בְּגִינְדְּאֲבָרָהִם: (יח) שְׁפָן בְּצַח וְשִׁי"ש וְהָרָא"ש בְּסוֹף פֶּרֶק תְּבִיחָה, וְאָף דְּלִבְעַת הַתּוֹסְפוֹת דָּף כַּג אֵין חִלּוּק כְּנָה וְכַמָּה שְׁבַתֵּי הַגִּבְרָא, דְּבִרְבֵּן שׁוּמְעִין לְהַטֵּל: (יט) מְנָן־אֲבָרָהִם, וְרַצָּה לּוֹמַר אָף שְׁבַתֵּי נִתְעַקְמוּ: (כ) מְנָן־אֲבָרָהִם וְשִׁי"א: (כא) עֵין בְּרַבְרִי"ן וְרִיטָא"א וְמָאִירִי וְחִדוּשֵׁי הַרְבִּין:

